

Forord

Strawberry Fields Forever?

»Alle reden vom Wetter – wir nicht!« hed det i studenteraktivister-nes plakatskrift på de vesttyske mure i 1967-68. Knap 20 år efter – 22.3. 1985 – opfordrer *Informations* stjernedrys Juliane Preisler til, at man afløser teoretisk diskussion med »små morsomheder« og »barnlig tågetale.« Dumheden er blevet moderne, eller måske rette-re *post-moderne*. Hvad betyder 'post-moderne'? I forbindelse med arki-tektur, billedkunst og litteratur er betegnelsen blevet brugt om pro-duktioner, der 1) ligger hinsides 'det moderne' i den forstand, at de ikke længere spiller på en begejstret eller fortvivlet modstand mellem *før* og *nu*, men hævder sig i et rum uden historie, hvor alle tider og stilarter er til stede og til fri afbenyttelse. Som 2) eksisterer i ruinerne af et totalt reference-forfald og derigennem får et skær af 'de sidste tider' omkring sig. Og som 3) krast nivellerer fordums skellen mel-lem 'høj'- og 'lav'kultur til et alment supermarked af lige gyldige henvisninger.

Som det ses, er der i denne bestemmelse af 'post-modernismen' meget, der genkalder den klassiske modernismes væsen og funktion. »This is the way the world ends / Not with a bang but a whimper,« skrev T.S. Eliot i 1925, mens han på kryds og tværs udnyttede fraser og rytmer fra tidligere tiders sammenstyrtede civilisationer, fra den kværnende radio i baggrunden og gadelarmen udenfor. Hvis der er en forskel, og 'post-modernismen' ikke blot er en ny modernisme, ligger den i den måde, den radikale afhistorisering fører et bortfald af kritisk distance med sig: Hvor gammel-modernismen i sin kerne var en protest mod verdens gang og kulturløshed, som kunne være højre-(Eliot) eller venstreorienteret (surrealisterne), er 'post-modernismen' ligeglad. Også heri kan den ligne en ældre modernisme, omend knap så gammel og klassisk: *'Nielsen' og den hvide verden* (1968) udtrykker »en ny sensibilitet, hvor det splittede og fragmentariske tilværelses-billede, som blev en følge af renæssancen, og som har været moder-nismens dæmon ... opløses af sig selv, idet det accepteres som virke-lighed.« Er vi her i modernismen eller post? Formentlig det første eftersom der stadig ligger en kritisk, anarkistisk gestus i den måde, de gamle referencer fejles af bordet: Feltet lukkes op, mennesket er mu-ligvis frit. 'Post-modernismen' er ligeglad: Frihed giver ikke mening uden historie. 'Post-modernismens' reference-pluralisme og nivelle-

ring af 'høj'- og 'lav'kultur udtrykker en tomhed, der bare *er*. Derfor tenderer den også mod det dekorative og mondæne. Uanset hvor 'vild' den er, sælger den godt, gør sig i direktionslokaler og generer ingen magthavere. Magt er en by i Rusland, i himlen eller i arveanlæggene.

Det er spørgsmål af denne type, der diskuteres i nærværende nummer af *Kultur & klasse*. Først behandles i en række bidrag forholdet mellem modernisme og massekultur i forskellige historiske og geografiske sammenhænge. Mette Gotthardsen analyserer gennem Lumbyes musik, hvordan København i Tivoli udvikler kimformen til et moderne storby-oplevelsesrum. Flemming Møldrup Jensen beskriver dialektikken mellem Mallarmés produktion som esoterisk, modernistisk poet og som modejournalist. I Preben Kaarsholms artikel skildres imperialismen i 1890ernes England som en 'tredje', brutal vej ud af traditionalismens morads og ind i det moderne. I sin gennemgang af Kafka fremstiller Lis Norup litteraturskabelsen som fortætning og 'overkommelse' af psykiske konflikter, der udspringer af opgøret med 'det gamles' autoritet.

På et mere teoretisk niveau gør 'post-modernismen' sig gældende som 'post-strukturalisme' og ny irrationalisme, der tilsyneladende radikalt sætter spørgsmålstejn ved hele udviklingsfornuften i den moderne kulturhistorie og mere generelt ved enhver tale om menneskelig og samfundsmæssig rationalitet. Tilgangene er blevet diskuteret og kritiseret over et bredt felt, bl.a. i indlæg af Peter Brückner og Albrecht Wellmer ved Adorno-mindekonferencen i Frankfurt i 1983 (se L. von Friedeburg og J. Habermas (udg.): *Adorno-Konferenz 1983*, Frankfurt 1983), samt i en række vægtige artikler af Jürgen Habermas, hvoraf to allerede foreligger i dansk oversættelse («Det moderne – et ufuldendt projekt», IN: Andersen, Schanz og Stounbjerg (udg.): *Det moderne – en bog om Jürgen Habermas*, Århus 1983 og »Moderne og post-moderne arkitektur«, Tidsskriftet *Slagmark*, nr. 1, Århus 1984). En tredje går tilbage til et foredrag, Habermas holdt i Boston i marts 1982 om »The Entwinement of Myth and Enlightenment: Re-reading *Dialectics of Enlightenment*« og er lettest tilgængelig på tysk i K.-H. Bohrer (udg.): *Mythos und Moderne. Begriff und Bild einer Rekonstruktion im 19. und 20. Jahrhundert*, Frankfurt 1982. En fjerde Habermas-artikel er »Indmarchen i post-moderniteten« (*Merkur*, vol. 37, nr. 1, 1983), som bringes i oversættelse i dette nummer af *Kultur & Klasse* og som resumerer hovedpointerne i kritikken af Horkheimer og Adornos bog og diskussionen om den nye irrationalisme med udgangspunkt i Nietzsche.

'Post-modernismen' har også været gjort til genstand for omfattende

de teoretisk diskussion i USA, og vi bringer som introduktion en artikel af Fredric Jameson, der som sædvanlig blander kortene på en ny måde. Til slut i nummeret anmelder Arno V. Nielsen den omtalte bog om Habermas fra Århus, og Lars Dybdahl anmelder Marshall Bermans *All That Is Solid Melts Into Air. The Experience of Modernity* (N.Y. 1982), som originalt sammenanalyserer begreberne 'modernitet', 'modernisering' og 'modernisme' og beskæftiger sig med cykliske faser af modernitetsgennembruds-oplevelser i Vesten, Rusland/Sovjetunionen og den 3. verden.

Red.